

TRIBUNA: *NOUS CAMINS PER LA NORDÍSTICA MEDIEVAL***Inés García López**

Universitat de Barcelona

e-mail: inesgarcia@ub.edu

doi: 10.1344/Svmma2019.13.2

El monogràfic *Les Sagues Islandeses: Navegant pel nord medieval* recull per primer cop en llengües catalana i castellana una col·lecció d'articles científics sobre els viatges dels homes del nord a l'Edat Mitjana. Aquesta línia de recerca prové dels seminaris que sota el nom "Les Sagues Islandeses" van ser impartits com a Curs d'Extensió Universitària entre els anys 2013 i 2017 a la Universitat de Barcelona. Les quatre edicions d'aquest reputat curs van ser una iniciativa pionera al nostre país. La literatura i la cultura escandinaves – en especial, la medieval – han tingut una presència gairebé inexistent als plans d'estudis oficials de les universitats espanyoles. "Les Sagues Islandeses" van inaugurar un espai innovador de difusió del món escandinau medieval amb l'objectiu d'enriquir els estudis de romanística medieval i de literatura anglo-germànica que s'imparteixen a la Facultat de Filologia i Comunicació de la Universitat de Barcelona. A més d'obrir un espai per la transmissió de coneixement, el curs va promoure el contacte internacional entre les institucions islandeses i les catalanes oferint als alumnes del curs la possibilitat d'assistir com a estudiants visitants al programa de màster *Viking and Medieval Norse Studies* a Reykjavík, a la University of Iceland. Aquesta estada es va celebrar gràcies a la col·laboració de l'Institut Árni Magnússon per als Estudis Islandesos, el Consolat Honorari d'Islàndia a Barcelona i el Viceconsolat Honorari d'Espanya a Islàndia.

Els articles publicats en aquest monogràfic tenen com a fil conductor les narracions sobre els viatges, les expedicions i les fugides dels homes del nord des de les costes de Noruega a les illes del nord de l'Atlàntic sota el regnat de Harald el de la Bella Cabellera a finals del segle IX. De la mà d'aquests relats descobrirem la seva arribada a les illes més septentrionals, com les Illes Britàniques o Islàndia, i també a les costes del Cantàbric i del Mediterrani. L'abordatge d'aquest periple dels pobles escandinaus es durà a terme des de diferents disciplines: l'arqueologia, la filologia, la cartografia, la runologia i la història.

L'article "Arqueología y Texto: la reconstrucción histórica de la colonización de Islandia", escrit per l'autora d'aquesta Tribuna, obre el monogràfic plantejant una revisió de les fonts

arqueològiques i textuais que han estat tradicionalment utilitzades per reconstruir històricament el relat de l'assentament d'Islàndia al segle IX.

Amb el segon article d'aquest monogràfic, "Identificación del Tato de Sorli en el catálogo de historias de la Piedra de Rök", ens endinsarem en l'enigmàtic món de les runes. En aquesta ocasió, el relat, treballat de manera rigorosa pel filòleg i traductor Jose Antonio de la Nuez Claramunt, té lloc a terres daneses, i els protagonistes són Högni, de la família reial danesa, i Sörli, el seu germà de sang d'origen noruec. En el relat, Högni s'enfronta a un altre rei anomenat Heðinn en una illa. Cadascun dels monarques és ajudat per vint reis més en el combat, amb la peculiaritat que després de morir en batalla ressusciten, tornen a lluitar a l'endemà, i així successivament dia rere dia. De la Nuez mostra com aquests elements constitutius del relat es troben tant al text rúnic del segle IX de la Pedra de Rök com al relat contingut al *Sörli þátrr eða Heðins saga ok Högna*, un text medieval islandès del segle XIV.

El dos últims articles del monogràfic versen sobre l'arribada dels homes del nord a les costes peninsulars. Les expedicions dels víkings a la península Ibèrica tenen lloc principalment a tres espais geogràfics: al nord, a les costes de Galícia; al sud, a la desembocadura del Guadalquivir; i a la zona de llevant, a la costa mediterrània.

La primera investigació que es realitza sobre aquestes incursions es pot consultar al segon volum de l'obra *Recherches sur l'histoire et littérature de l'Espagne pendant le Moyen Age* de Reinhart Dozy.¹ Però haurem d'esperar més d'un segle des de la seva publicació per tornar a llegir un estudi exhaustiu sobre aquests episodis: la *Historia de los vikingos en España* (2004) de Eduardo Morales Romero s'ocupa de dos dels espais geogràfics que seran objecte de renovat estudi als dos últims capítols del monogràfic.

"El mito de Sigurdo I de Noruega como cruzado" del filòleg i traductor Macià Riutort i Riutort tracta sobre la travessia del rei Sigurd I a Bizanci a començaments del segle XII, i especialment del seu pas per les Illes Balears. Riutort realitza un anàlisi excel·lent de les fonts que recullen aquest episodi amb l'objectiu de desvelar el veritable origen dels navegants que van arribar a Mallorca i a Menorca a l'edat mitjana.

A l'article "Camps and early settlement in the Viking diàspora: England, Ireland and the case of Galicia", la filòloga Irene García Losquiño desplega part del seu treball pioner sobre les recents troballes arqueològiques corresponents a l'assentament temporal dels víkings al nord de la península Ibèrica. L'autora realitza una revisió exhaustiva dels atacs i assentaments a Anglaterra i Irlanda per investigar els seus punts de connexió amb els campaments víkings al territori de

¹ Aquest text es traduït al castellà per Antonio Machado y Álvarez al 1987 sota el nom *Los vikingos en España*

l'actual Galícia. El lector podrà observar la divergència entre l'assentament descrit al primer article del monogràfic, que té lloc a una illa despoblada, amb els que es recullen en aquest article sota el que es coneix com la 'diàspora vikinga'.

Per últim, la bibliografia que acompanya aquesta Tribuna recull els llibres i articles més rellevants publicats en català, castellà i gallec. Respecte a les traduccions de sagues al castellà, cal destacar el treball pioner de Luis Lerate de Castro i d'Enrique Bernárdez, i les nombroses traduccions realitzades per Mariano González Campo i Santiago Ibáñez Lluch.² També voldríem fer èmfasi en dos manuals fonamentals per la nordística medieval en llengua castellana, per una banda, l'antologia realitzada per María Pilar Fernández i Teodoro Manrique (FERNÁNDEZ, MANRIQUE 2002), i, per l'altra, la recent publicació del primer volum de la col·lecció: *El mundo nórdico medieval* editat pel reconegut investigador argentí Santiago Barreiro i per l'historiador brasiler Renan Birro. Seguint en el deixant d'aquests treballs previs, esperem que les aportacions científiques del present volum obrin més línies futures d'investigació en el terreny de la nordística medieval, una disciplina encara jove al nostre país.

Les Sagues Islandeses: Navegant pel nord medieval tanca el seu número amb un recull de ressenyes sobre les últimes publicacions rellevants sobre temàtica nòrdica. Cal agrair a les autores i als autors, tant dels articles com de les ressenyes, la seva participació en aquest volum, així com a l'equip editorial de la Revista SVMMA per oferir-nos l'oportunitat de publicar aquest monogràfic.

² A l'article de GONZÁLEZ CAMPO 2017 es pot consultar una revisió exhaustiva de totes les traduccions realitzades i publicades a Espanya.

BIBLIOGRAFIA

BARREIRO, Santiago, BIRRO, Renan (eds.) 2017. *El mundo nórdico medieval: una introducción*, Volumen I, Buenos Aires: Sociedad Argentina de Estudios Medievales

BERNÁRDEZ, Enrique, 2010. *Los mitos germánicos*, Madrid: Alianza

BORGES, Jorge Luis, 1999. *Literaturas germánicas medievales*. Madrid: Alianza

CHRISTYS, Ann, 2015. *Vikings in the South: Voyages to Iberia and the Mediterranean. Studies in Early Medieval History*. London: Bloomsbury

DE LA NUEZ CLARAMUNT, Jose Antonio, 2004. “Tristán e Isolda en la Saga de Grettir el Fuerte”, *FÒRUM, Anuari de l'Associació de Germanistes de Catalunya*, Número 11

DOZY, Reinhart, 1860. “Les Normands en Espagne”, *Recherches sur l'histoire et la littérature d'Espagne pendant le moyen âge*, Vol 2. Leyden: Brill: 271-390
—1987. *Los vikingos en España*. Madrid: Polifemo (trad. Antonio Machado)

DURÁN, Mónica, 2013. “Arqueología islandesa: Bessastadir”, *Revista de Arqueología*, año 24, 262: 18-23

ESPINAR MORENO, Manuel, ROBLES DELGADO, Alberto, 2014. *Los Vikingos en la Historia*, Granada: Nativola.

ESPINAR MORENO, Manuel, ROBLES DELGADO, Alberto, ABELLÁN SANTISTEBAN, José, 2014. *Los Vikingos en la Historia 2*, Granada: Nativola.

FERNÁNDEZ, María Pilar, MANRIQUE, Teodoro, 2002. *Antología de la literatura nórdica antigua*, Salamanca: Estudios Filológicos

GARCÍA LÓPEZ, Inés, 2019. “Els víkings a la Biblioteca Univers”, *Caràcters*, Número 86 (en premsa)

—2018. “Historia sin literatura: estudio comparativo de los proyectos historiográficos modernos en Inglaterra y Dinamarca”, *Trans – Revue de littérature générale et comparée*, Vol. 23: Tentaciones enciclopédicas. Université Sorbonne Nouvelle, Paris 3: 1-14

GARCÍA PACHECO, Carlos Luis, 2015. *La verdad de los vikingos. La civilización vikinga en el cine*, Madrilean-Nora GCL

GONZÁLEZ CAMPO, Mariano, 2017. “Algunos datos en torno a la historia de la traducción de la literatura nórdica medieval en español”, *Revista de Historia de la Traducción*, Número 11, Issue 11 (<http://www.traduccionliteraria.org/1611/art/gonzalez.htm>)

—2002. “Bibliographia Normanno-Hispanica”, *Saga-Book*, Vol. XXVI: 104-113

Guðrún H. TULINIUS, Margrét JÓNSDÓTTIR, Sigrún Á. EIRÍKSDÓTTIR, MANRIQUE ANTÓN, Teodoro, MIGLIO, Viola (eds.) 2011. *Íslensk-spænsk orðabók / Diccionario islandés-español*. Reykjavík: Mál og menning

Guðrún H. TULINIUS, Margrét JÓNSDÓTTIR, Ragnheiður KRISTINSDÓTTIR, Sigrún Á. EIRÍKSDÓTTIR, MANRIQUE ANTÓN, Teodoro. 2007. *Spænsk-íslensk orðabók / Diccionario español-islandés*, Reykjavík: Mál og menning

IBÁÑEZ LLUCH, Santiago, 2002. “Consideraciones generales sobre algunos problemas de traducción del antiguo islandés al español”, *Terminologie et Traduction*, 1: 185-205

MANRIQUE ANTÓN, Teodoro, 2017. “Vestidos para matar: prendas de color y géneros literarios en la literatura islandesa medieval”, *Revista Vínculos de Historia*, 6: 89-104

—2012. “Ficción e historia en los primeros intentos literarios de las letras islandesas: la representación del pasado”, *Revista de literatura medieval*, 24: 141-153

MORALES ROMERO, Eduardo, 2004. *Historia de los vikingos en España: ataques e incursiones contra los reinos cristianos y musulmanes de la península ibérica en los siglos IX-XI*, Madrid: Miraguano

—1997. *Os viquingos en Galicia*, Universidade de Santiago de Compostela

LANCEROS, Patxi, 2001. *El destino de los dioses: interpretación de la mitología nórdica*, Madrid: Trotta

PIRES, Helio, 2013. “Viking Attacks in Western Iberia: An Overview”, *Viking and Medieval Scandinavia* 9: 155-72

PONS SANZ, Sara, 2004. “Whom did al-Ghazal meet? An exchange of embassies between the Arabs from al-Andalus and the Vikings”, *Saga-Book* 28: 5-28

RIUTORT i RIUTORT, Macià, *Íslensk-Katalónsk Orðabók - Diccionari Islandès-Català*, 2007 (<http://usuaris.tinet.cat/mrr/islandes/islandes1.html>)

SÁNCHEZ PARDO, J. C., 2010. “Los ataques vikingos y su influencia en la Galicia de los siglos IX-XI”, *Anuario Brigantino*, 33: 57-86

SOLDEVILA, Victoria (trad.), 1930. *Llegendes dels vikings. Extreptes de les antigues sagues per E. Wegener*, Barcelona: Llibreria Catalònia

VELASCO, Manuel, 2012. *Breve historia de los vikingos*, Madrid: Nowtilus

Vikings, 1991. Fundació La Caixa (Barcelona, Spain); Statens historiska museum (Stockholm, Sweden); Barcelona: Svenska institutet

V.V.A.A. 2004. *Los Vikingos en la Península Ibérica*, Fundación Reina Isabel de Dinamarca, Madrid